

۱- قرون وسطا به چه دوره‌ای می‌گویند؟

به دورانی از تاریخ اروپا که با فروپاشی تدریجی امپراتوری روم غربی در اواخر قرن ۵م شروع شد و تا فتح قسطنطنیه، پایتخت امپراتوری روم شرقی توسط ترکان مسلمان عثمانی (۱۴۵۳ م) ادامه یافت، قرون وسطا یا میانه گفته می‌شود.

۲- علت تقسیم امپراتوری روم را بنویسید.

در قرن ۴م، امپراتوری روم بر اثر مشکلات اداری و اقتصادی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم شد.

۳- علت دوام و موفقیت امپراتوری روم شرقی (بیزانس) چه بود؟

امپراتوری روم شرقی یا بیزانس از اقتصاد و ارتش نسبتاً نیرومندی تری برخوردار بود.

۴- چرا قسطنطنیه، پایتخت امپراتوری بیزانس پایگاه مهمی برای تسلط امپراتوری بر ولایات تابع و حفاظت از راه‌های مهم تجارت بین‌المللی به شمار می‌رفت؟

قسطنطنیه به سبب برخورداری از موقعیت جغرافیایی و ارتباطی ویژه و داشتن باروهای دفاعی مستحکم

۵- عمر امپراتوری روم شرقی (بیزانس) چگونه به پایان رسید؟

امپراتوری روم شرقی، سرانجام با فتح قسطنطنیه (۱۴۵۳ م / ۸۵۷ ق) توسط ترکان مسلمان عثمانی متلاشی شد.

۶- علت فروپاشی امپراتوری روم غربی چه بود؟

توربرخلاف امپراتوری بیزانس، امپراتوری روم غربی به دلیل تداوم افول اقتصادی و تشدید مشکلات اداری و سیاسی نتوانست در برابر سیل تهاجم طایفه‌های ژرمن در سده‌های ۵ و ۶م ایستادگی کند و فروپاشید.

۷- پیامدهای تهاجم ژرمن‌ها به امپراتوری روم غربی را بنویسید.

۱- این یورش‌ها موجب افول شهرنشینی و تجارت و گسترش زندگی روستانشینی شد.

۲- بیشتر شهرهای بزرگ و کوچک اروپای غربی که بر پایه تجارت رونق گرفته بودند، به سرعت رو به انحطاط و ویرانی نهادند و متروکه شدند.

۳- بازرگانان و صنعتگران شغل خود را رها کردند و به مکان‌های امن گریختند.

۴- تعلیم و تربیت و فعالیت‌های فرهنگی از رونق افتاد و بیشتر مدارس تعطیل شد.

۵- به مرور زمان علوم، ادبیات، معماری و هنر یونانی و رومی از یاد رفت.

۸- فرانک‌ها چه کسانی بودند و چه پادشاهی را بنیاد نهادند؟

فرانک‌ها، طایفه‌ای از ژرمن‌ها بودند که با تصرف سرزمین گُل، حکومت خود را بنیان نهادند. آنان پس از گرویدن به دین مسیحیت و اتحاد با کلیسای رم، قلمرو خود را به سرزمین‌های مجاور گسترش دادند.

۹- پادشاهی فرانک‌ها در زمان چه کسی به اوج قدرت رسید؟

پادشاهی فرانک‌ها در زمان شارل بزرگ مشهور به شارلمانی (ح ۷۶۸ - ۸۱۴ م)، به اوج قدرت رسید.

۱۰- اقدامات شارلمانی را بنویسید.

۱- شارلمانی با جنگ‌های پی‌درپی که همراه با خونریزی بسیار بود، بخش اعظم اروپای غربی و مرکزی را تا سال ۸۰۰ م تحت سلطه خود درآورد.

۲- شارلمانی همچون پدر و نیای خود با پاپ، رهبری کلیسای مسیحیت غربی متحد شد و از پاپ در برابر دشمنان و رقیبانش پشتیبانی کرد.

۳- شارلمانی برای اداره قلمرو خود، نهاد اداری دوران امپراتوری روم موسوم به کومیس یا کُنت را احیاء کرد.

۴- وی همچنین مأموران ویژه‌ای را برای نظارت دقیق بر عملکرد کُنت‌ها برگزید که مستقیماً به پادشاه گزارش می‌دادند.

۱۱- چه کسانی شارلمانی را به عنوان امپراتور مقدس روم ملقب ساخت؟

پاپ

۱۲- وظیفه مهم کُنت‌ها در زمان شارلمانی چه بود؟

کُنت‌ها به عنوان نماینده پادشاه، مناطق مختلف امپراتوری فرانک‌ها را اداره می‌کردند.

۱۳- انقراض حکومت شارلمانی چه پیامد مهمی داشت؟

پس از انقراض امپراتوری شارلمانی در اوایل قرن ۹م، هرج و مرج اروپا را فرا گرفت و حملات طوایف غیر متمدن از شرق و شمال موجب گسترش ناامنی شد.

۱۴- ناتوانی شاهان پس از سقوط شارلمانی چه نتیجه‌ای داشت؟

پادشاهان به دلیل ناتوانی در تأمین هزینه ارتش، قادر به حفظ اقتدار و امنیت قلمرو خود نبودند. به همین دلیل اربابان (زمین داران بزرگ)، از جمله شاهان، درصد برآمدند قسمتی‌هایی از زمین‌ها و املاک خود را در برابر دریافت خدمات نظامی و غیرنظامی به زیردستان و یا اشراف درجه دوم واگذار کنند.

۱۵- واسال که بود؟

اشراف درجه دوم هم به نوبه خود همین کار را با زیردستان خود کردند و سلسله مراتبی از ارباب یا فئودال و باجگزار یا واسال به وجود آمد.

۱۶- وظایف واسال چه بود؟

واسال به ارباب خود سوگند وفاداری یاد می‌کرد و موظف بود که هنگام جنگ او را یاری دهد، از کاخ و کوشک او حفاظت نماید و به او عوارض و مالیات بپردازد.

۱۷- فئودال‌ها در قرون وسطا چه حقوقی داشتند؟

اربابان یا فئودال‌ها کلیه حقوقی را که خاص شاهان بود، تصاحب کردند، به این معنا که از زیردستان خود مالیات می‌گرفتند، به قضاوت می‌پرداختند و حتی بعضی از آنان حکم اعدام صادر می‌کردند. آنان همچنین حق اعلان جنگ و صلح داشتند و پرچم و لوای مخصوص به خود داشتند.

۱۸- مهم‌ترین نتیجه فئودالیسم را بنویسید.

نظام فئودالیسم باعث شد که قدرت سیاسی میان فئودال‌ها یا زمین‌داران بزرگ و کوچک تقسیم شود.

۱۹- سرف به چه کسانی می‌گفتند؟

در قرون وسطا کار بر روی زمین‌های اربابان (فئودال‌ها) به عهده میلیون‌ها کشاورز وابسته به زمین بود که به آنها سرف می‌گفتند.

۲۰- سرف‌ها چند گروه بودند؟

۱- گروهی از سرف‌ها، کشاورزان آزادی بودند که به علت بدهکاری سرف شدند. ۲- همچنین عده‌ای از رعایا به خاطر ناامنی و هرج و مرج زمین خود را به فرد نیرومندی واگذار کردند و در عوض آن از حفاظت و حمایت او برخوردار شدند.

۲۱- ویژگی‌های سرف‌ها را بنویسید.

سرف‌ها در پایین‌ترین مرتبه اجتماعی نظام فئودالی قرار داشتند. سرف اجازه نداشت که ملک ارباب خود را ترک کند، اما در عین حال مانند برده نیز نبود که قابل خرید و فروش باشد.

۲۲- در قرون وسطا چه عواملی موجب بهبود کشاورزی و افزایش محصول شد؟

اختراع خیش آهنی، بهره‌گیری وسیع از اسب در امور زراعی و استفاده درست از کود حیوانی

۲۳- چرا افزایش میزان تولید محصول در قرون وسطا محدود بود؟

زیرا هر سال حدود یک سوم تا نیمی از زمین به منظور بازیابی قوت زمین زیرکشت نمی‌رفت. قحطی و گرسنگی به کرات اتفاق می‌افتاد و وضعیت نامناسب جاده‌ها و حمل و نقل موجب تشدید آن می‌شد.

۲۴- جنگ‌های صلیبی به چه جنگ‌هایی می‌گویند؟

جنگ‌های صلیبی به سلسله‌ای از جنگ‌های مذهبی گفته می‌شود که مسیحیان به دعوت پاپ و به فرماندهی شاهان و اشراف اروپایی علیه مسلمانان بر پا کردند. این جنگ‌ها حدود دویست سال (۱۰۹۶م / ۴۹۰ ق / ۱۲۹۱م / ۶۹۰ ق) طول کشید و چون مسیحیان شرکت کننده در آن نشان صلیب را بر لباس و پرچم‌های خود نصب کرده بودند، به جنگ‌های صلیبی مشهور شد.

۲۵- علل و عوامل شروع جنگ‌های صلیبی را بنویسید؟

۱- مشکلات اقتصادی و اجتماعی سرزمین‌های اروپایی

۲- به خطر افتادن موجودیت امپراتوری بیزانس

۳- موفقیت‌های نظامی مسیحیان در اندلس

۲۶- مشکلات اقتصادی و اجتماعی سرزمین‌های اروپایی در آستانه شروع جنگ‌های صلیبی را بنویسید.

به دنبال هجوم و مهاجرت گسترده طوایف ژرمنی به سرزمین‌های اروپای غربی و رکود و تعطیلی فعالیت‌های تجاری و کارگاهی، این سرزمین‌ها با مشکلات اقتصادی و اجتماعی متعددی همچون افزایش جمعیت، بیکاری، فقر و کمبود مواد غذایی مواجه شده بود.

۲۷- چرا امپراتور بیزانس از پاپ درخواست کمک کرد؟

پیروزی سلجوقیان بر امپراتوری بیزانس در جنگ ملازگرد (۴۶۳ ق/۱۰۷۱ م) و پیشروی آنان در آسیای صغیر، موجب شد که امپراتور روم شرقی از پاپ، علیه مسلمانان درخواست کمک نماید. در پی این تقاضا، پاپ اوربان دوم مسیحیان را به حمله به سرزمین‌های اسلامی و جنگ با مسلمانان فرا خواند.

۲۸- موفقیت‌های نظامی مسیحیان در اندلس چه نقشی در شروع جنگ‌های صلیبی داشت؟

در قرن ۱۱ م، به دلیل ضعف و اختلافات داخلی حاکمان مسلمان در اندلس، مسیحیان توانستند بخش‌های وسیعی از آن سرزمین را به تصرف خود درآورند. این پیروزی‌ها، انگیزه و روحیه صلیبیون را برای شرکت در نبرد علیه مسلمانان که از سوی کلیسا جنگ مقدس اعلام شده بود، دو چندان کرد.

۲۹- صلیبیون در نخستین جنگ صلیبی با استفاده از چه شرایطی بیت‌المقدس را تصرف کردند؟

صلیبیون در نخستین جنگ صلیبی با استفاده از غفلت حکومت سلجوقی و اختلاف و دشمنی‌هایی که میان خلافت‌های فاطمیان و عباسیان وجود داشت، شهر بیت‌المقدس و چند شهر دیگر منطقه شام در سواحل شرقی مدیترانه را تصرف کردند (۱۰۹۹ م / ۴۹۳ ق)

۳۰- کدام سردار مسلمان، بیت‌المقدس را از اشغال صلیبیون آزاد کرد؟

صلاح‌الدین ایوبی

۳۱- جنگ‌های صلیبی با چه نتیجه‌ای به پایان رسید؟

جنگ‌های صلیبی سرانجام با پیروزی مسلمانان و بیرون راندن صلیبیون از آخرین پایگاه‌شان در سواحل شام به پایان رسید (۱۲۹۱ م / ۶۹۰ ق).

۳۲- آثار و پیامدهای جنگ‌های صلیبی را بنویسید.

۱- از آنجایی که میدان‌های جنگ، در بخشی از قلمرو اسلامی یعنی فلسطین، شام و مصر واقع بود، آسیب و خسارت‌های جانی و مالی فراوانی برای ساکنان این مناطق به بار آورد.

۲- صلیبیون اگرچه در جنگ‌های صلیبی به لحاظ سیاسی و نظامی شکست خوردند، اما بهره‌های اقتصادی، فرهنگی و علمی فراوانی از این جنگ‌ها بردند.

۳- اروپاییان که در آن زمان از نظر پیشرفت‌های علمی و فرهنگی و رفاه اقتصادی در سطح بسیار پایین‌تری از مسلمانان و دیگر مردمان مشرق‌زمین بسر می‌بردند، در نتیجه این جنگ‌ها با تمدن باشکوه اسلامی آشنا شدند.

۴- جنگ‌های صلیبی زمینه‌ساز انتقال دستاورد‌های گوناگون تمدن اسلامی به خصوص دستاوردهای علمی مسلمانان به اروپا شد.

۵- اطلاعات جغرافیایی اروپاییان افزایش یافت و بنادر مهم اروپایی در دریای مدیترانه روزگار نوشکوفایی را آغاز نهادند و تجارت‌شان رونق گرفت.

۳۳- به چه علت در سده‌های ۱۲ و ۱۳ م به تدریج شاهان نیرومندی در اروپا به ویژه در انگلستان و فرانسه بر سر کار آمدند؟

با احیای شهرها و رشد تجارت چون این فرمانروایان به منظور ایجاد تمرکز و کاهش وابستگی به نیروی نظامی فئودال‌ها، اقدام به تشکیل ارتش منظم و دائمی کردند. در نتیجه این اقدام، حکومت مرکزی تقویت شد و قدرت اشراف فئودال به طرز چشمگیری کاهش یافت.

۳۴- چرا در قرون وسطا بازرگان و صنعتگران در این کار از شاه پشتیبانی می‌کردند؟

زیرا حکومت مرکزی مقتدر از طریق برقراری نظم و امنیت، وحدت اداری و یکسان‌سازی قوانین، شرایط مساعدتی برای توسعه تجارت و صنعت فراهم می‌آورد.

۳۵- چرا کلیساهای متعددی در سراسر امپراتوری روم سر برآوردند؟

با گسترش مسیحیت و افزایش شمار مسیحیان در قلمرو امپراتوری روم، کلیساهای متعددی در سراسر آن امپراتوری سر برآوردند.

۳۶- موقعیت و جایگاه کلیسا در قرون وسطا (میانه) را توضیح دهید؟

۱- در قرون وسطا هیچ نهادی تأثیری به نیرومندی کلیسا نداشت.

- ۲- تمام کسانی که در خانواده های مسیحی زاده می شدند و غسل تعمید می یافتند، به این نهاد قدرتمند تعلق داشتند. کلیسا بر تمام جنبه های زندگی پیروان دین مسیح اعمال نفوذ و نظارت می کرد.
- ۳- در سده های میانه کلیسایان هدایت جریان فکر و فرهنگ را به دست گرفتند و کلام، فلسفه، اخلاق، ادبیات و هنر را مطابق میل و سلیقه خود تعلیم می دادند.
- ۴- آنان تفسیر کتاب مقدس را حق انحصاری خود می شمردند و اجازه نمی دادند که این کتاب جز به زبان لاتین به زبان های دیگری ترجمه و منتشر شود.
- ۵- کلیسا همچنین در قرون وسطا موفقیت زیادی در گسترش مسیحیت در میان ژرمن ها و سایر اقوام مهاجم به اروپا کسب کرد.
- ۶- علاوه بر این ها، کلیسای دارای املاک و زمین های بسیاری در سرتاسر اروپا و به خصوص ایتالیا بود.
- ۳۷- منظور از رسم بخشش گناه در کلیسا چیست؟ توضیح دهید.**
- رسم بخشش گناهان از جمله رسوم دینی بود که نفوذ و تأثیر گسترده کلیسایان را در قرون وسطا نشان می دهد. بخشش پس از آن صورت می گرفت که شخص گناهکار در برابر کشیش به گناه خود اعتراف می کرد. معمولاً بخشش خواهان برای لغو کیفر گناهان خویش پولی را پرداخت می کردند که برای کارهای خیر و عام المنفعه مانند ساخت و تعمیر کلیسا، بیمارستان، سدها و جاده ها مصرف می شد.
- ۳۸- کلیسا برای روش مقابله با مخالفان از چه روش هایی استفاده می کرد؟**
- کلیسا در قرون وسطا برای مقابله با بی دینی و بدعت گذاری و جلوگیری از اندیشه های مخالفان خود، از حربه تفتیش عقاید یا انکیزیسیون استفاده می کرد. متهمان به بی دینی و بدعت گرایی از کلیسا اخراج و به سختی مجازات می شدند. تبعید، مصادره دارایی، به چوب بستن و سوزاندن از جمله مجازات های این گونه متهمان بود.
- ۳۹- روابط پاپ و کلیسا پیش از مرگ شارلمانی را توضیح دهید؟**
- روابط کلیسا با شاهان و فئودال ها در قرون وسطا آمیزه ای از اتحاد و همکاری و رقابت و کشمکش بر سر قدرت بود. در سده های نخستین قرون وسطا، پاپ ها از طریق همکاری و اتحاد با شاهان و اشراف اروپای غربی، تلاش های سیاسی و نظامی امپراتوری بیزانس را برای تسلط بر کلیسای رم ناکام گذاشتند.
- ۴۰- روابط پاپ و کلیسا پس از مرگ شارلمانی را توضیح دهید؟**
- پس از مرگ شارلمانی (۸۱۴ م)، اسقف ها و پاپ به سبب آشفتگی های اوضاع، مدعی حقوق سیاسی و قدرت دنیوی شدند و در مواقعی برای نشان دادن برتری خود، با شاهان و امپراتوران به رقابت و کشمکش پرداختند. در سده های ۱۱ و ۱۲ م اختلاف و درگیری شدیدی میان پاپ و امپراتور آلمان (امپراتور مقدس روم) بر سر انتصاب اسقف ها و اعطای حلقه و عصای اسقفی به وجود آمد.
- ۴۱- در نیمه نخست قرون وسطا به چه دلیل فعالیت های علمی و فرهنگی کساد و بی رونق شد؟**
- افول شهرها
- ۴۲- عمده آموزش در نیمه نخست قرون وسطا چه بود؟**
- عمده آموزش به تربیت کشیشان و مبلغان مذهبی اختصاص داشت و به طور کلی کلیسا تسلط بلامنازعی بر فرهنگ و نظام تعلیم و تربیت داشت. در میان فرمانروایان آن عصر، شارلمانی علاقه و توجه خاصی به دانش و تعلیم و تربیت نشان داد. او مدرسه ای در کاخ سلطنتی در پایتخت خود تأسیس نمود و علمای مسیحی را از انگلستان، ایرلند و ایتالیا برای مطالعه و تدریس در آن مدرسه دعوت کرد.
- ۴۳- چرا در نیمه دوم قرون وسطا به ویژه بعد از جنگ های صلیبی نیاز به علم و آموزش بیشتر شد؟**
- اما در نیمه دوم قرون وسطا به ویژه بعد از جنگ های صلیبی به سبب رونق شهرهای اروپایی و افزایش ثروت و رشد جمعیت شهری، نیاز به علم و آموزش بیشتر شد. پادشاهان، فئودال ها، کلیسا و بازرگانان نیازمند افراد باسواد و حساب دان بودند. همچنین در آن دوره ضرورت وجود حقوق دانان برای حل و فصل دعاوی بیش از گذشته احساس می شد.
- ۴۴- نخستین مراکز آموزش عالی اروپا در نیمه دوم قرون وسطا را بنویسید.**
- مدرسه های حقوق و طب از نخستین مراکز آموزش عالی اروپایی بودند که در ایتالیا گشایش یافتند (قرن ۱۱ م). پس از آن به تدریج مدارس و دانشگاه ها توسعه پیدا کردند.
- ۴۵- در دانشگاه پاریس (فرانسه) چه علوم آموزشی داده می شد؟**

دانشگاه پاریس نیز به فرمان پادشاه فرانسه تأسیس شد (۱۲۰۰ م). طالبان علم در این دانشگاه به تحصیل حقوق، فلسفه و الهیات مسیحی می پرداختند.

۴۶- در نیمه دوم قرون وسطا آموزش به چه زبانی انجام می شد؟ و بر چه موضوعاتی تأکید می شد؟

در آن زمان آموزش رسمی به زبان لاتینی بود و بر موضوع های الهیات مسیحی، فلسفه و منطق تأکید می شد و به علوم تجربی و مهندسی توجهی نمی شد.

۴۷- دانشمندان اروپایی در قرون وسطا از چه طریق با اندیشه های فلسفی فیلسوفان بزرگ یونان باستان همچون ارسطو، افلاطون و... آشنا شدند؟

دانشمندان اروپایی در قرون وسطا از طریق ترجمه آثار و نوشته های فیلسوفان مسلمان مانند ابوعلی سینا و ابن رشد با اندیشه های فلسفی فیلسوفان بزرگ یونان باستان همچون ارسطو، افلاطون و... آشنا شدند.

۴۸- برجسته ترین فیلسوف اروپایی در سده های ۱۲ و ۱۳ م که بود؟ نام اثر وی را بنویسید.

توماس آکویناس، برجسته ترین فیلسوف اروپایی در سده های ۱۲ و ۱۳ م بود که در کتاب خود با عنوان «اصول الهیات» از برهان های ارسطو برای اثبات خدا استفاده کرد.